

ДО ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

Двадцать первое столетие – время информационных технологий. В условиях современного научно-технического прогресса человек воспринимает огромный поток информации. Только за счет печатной информации эти потоки выросли в десятки раз в сравнении с началом прошлого века. Чтобы правильно, быстро и последовательно усвоить поступившую информацию, решить возникнувшие задачи человеку необходимо достичь высокого интеллектуального и культурного уровня информационной культуры.

Понятие «информационная культура» рожденное компьютерно-технологической революцией, под влиянием которой происходит развитие современной цивилизации и плавный, поэтапный переход к информационному обществу. Она (информационная культура) выступает не как уровень овладения знаниями или деятельностью, а как веский фактор, который существенно влияет на требования развития современной личности. Сейчас информационная культура претерпевает определенные трудности из-за низкого интеллектуального и духовного уровня общества. Огромная часть молодого поколения не имеет необходимых знаний, которыми должен владеть современный человек конца XX ст.

Необходимо шире внедрять в учебный процесс компьютер, новые информационные технологии, прививать учащимся любовь к книге, к пониманию прекрасного и доброго, развивать интеллектуальные способности личности.

Повышение современного уровня информационной культуры личности не возможен без активного использования достижений новой информационной техники, автоматизации многих информационных процессов, расширение информационных сетей, развитие искусственного интеллекта.

The modern person feels on himself the greatest streams of the information. The information is one of the main values of mankind, the most important resource of his life-support. Now it is necessary to bring up the person who simply owns a constant increase of the information stream, person with high intellectual potential.

Successfully to acquire extremely high quantity of the information, competently to solve a circle of problems which puts the modernity, first of all, the person should reach a high level of information culture.

Statement of information culture of the person begins from the early age and proceeds during the all life. The modern person needs computer grammatical correctness, skill to use information technologies, to have fast orientation in a stream of the oral and written information, to have necessary cultural and intelligence luggage, skillfully to use it in any field of activity.

The concept "The Information culture" is given birth by computer - technological progress in an atmosphere of which there is a development of a modern civilization and made step-by-step transition to an information society.

Умови життєдіяльності сучасного суспільства характеризуються зростанням темпів інформатизації простору, інтенсивним розвитком виробничих і соціальних технологій, що активізувало проблему необхідності сприйняття та засвоєння великого обсягу інформації, вироблення вміння логічно опрацьовувати її й використовувати в навчальній і практичній діяльності.

Кінець ХХ століття приніс чимало нового (подекуди навіть цілком несподіваного) як у характері і динаміці соціальних перетворень, так і в усвідомленні відповідних процесів людьми. На тлі цих масштабних змін помітно зростає роль найрізноманітніших явищ інформаційної природи. Мимоволі згадуються слова Р. Джерарда про те, що ми живемо як суспільні істоти в океані інформації, нами ж створеної [5, с.20].

На сучасному етапі розвитку освіти постала проблема запровадження у навчально-виховний процес нових технологій

навчання. Так, в Державній національній програмі “Освіта” (Україна ХХІ століття) закріплено, що “одним із завдань освіти є забезпечення її розвитку на основі нових прогресивних концепцій, запровадження у навчально-виховний процес сучасних педагогічних технологій та науково-методичних досягнень” [2, с.2].

Сучасна людина відчуває на собі величезні потоки інформації. Тільки за рахунок друкованої інформації ці потоки зросли в десятки разів порівняно з початком минулого століття. З поглибленням інформаційного підходу до пізнання дійсності виникає і об’єктивна потреба у виділенні специфічної компоненти загальної культури, і реальна можливість наповнити відповідне поняття традиційним змістом. Складність і багатоаспектність культури, її внутрішня якісна різноманітність, багатошаровість і, у зв’язку з цим, певна структурованість є загальноновизнаним фактом. Добре відомі, наприклад, такі її компоненти, як культура матеріальна і духовна, художня, політична, правова, технологічна, мовна культура мислення, почуттів, спілкування, праці, побуту, сервісу, природокористування тощо. Саме як один з нових членів такого понятійного ряду (обов’язково у співвіднесенні з усіма іншими) і має сприйнятися **інформаційна культура**.

Необхідно зазначити: наведений ряд ніколи не може вважатися вичерпаним (повністю завершеним), доки взагалі існує людство. Інакше кажучи, **культура** - це дуже складний феномен, що перебуває у неперервному розвитку разом із суспільством, процесі постійного якісного збагачення та урізноманітнення.

Інформація в сучасних умовах розвитку суспільства – одна з головних людських цінностей, важливий ресурс його життєзабезпечення. Тому необхідно виховувати людину, яка навчатиметься і працюватиме в умовах постійного зростання інформаційного потоку, людини з високим інтелектуальним потенціалом.

Навчально-розвиваючий процес повинен стимулювати розвиток у шкільної молоді навичок самостійного пошуку інформації, розв’язання навчальних задач, творчої

самоорганізації в пізнавальній діяльності, потреби в оновленні особистісних знань. Технологія розвиваючого навчання передбачає збереження в особистості індивідуальності й підвищення рівня інтелектуальної, моральної та духовної культури.

В Законі України “Про Концепцію Національної програми інформатизації” говорить, що “виконання соціального замовлення суспільства щодо підготовки підростаючого покоління, здатного активно включатися в якісно новий етап розвитку сучасного суспільства, пов’язаного з інформатизацією, докорінно залежить як від технічної оснащеності навчальних закладів електронно-обчислювальною технікою з відповідним периферійним устаткуванням, навчальним, демонстраційним устаткуванням, що функціонує на базі засобів нових інформаційних технологій, так і від готовності тих, кого навчають, до сприйняття постійно зростаючого потоку інформації, у тому числі і навчальної” [3,с.182].

Досягнення цієї мети багато в чому залежить від того, чи навчили дитину самостійно знаходити, осмислювати, обробляти та використовувати інформацію в процесі навчання. Щоб засвоїти надто велику кількість інформації та розв’язати коло проблем, які ставить сучасна школа, учень передусім повинен досягти високого рівня інформаційної культури, в тому числі вільно орієнтуватися в шквалі потоку усної та друкованої інформації, мати необхідний інтелектуальний та культурний багаж, застосовувати його під час навчання, в роботі, у спілкуванні.

Проблему інформаційної культури науковці досліджували в різних аспектах: психологічному, педагогічному, методологічному, бібліотекознавчому. В психолого-педагогічному аспекті дослідження велися за такими напрямками: роль читання в розвитку особистості (Л.В.Занков, З.І.Романовська, І.О.Синиця, В.О. Сухомлинський та ін.); культура роботи з книжкою (С.М.Бондаренко, Г.Г.Гранів, Л.О.Концева, В.О.Левіна, Н.В.Чепелева та ін.); розвиток пізнавальної самостійності учнів (В.Ф.Паламарчук,

О.Я.Савченко, М.М.Скаткін та ін); формування загальнонавчальних умінь та навичок учнів (Н.А.Лошкарьова, В.Ф.Паламарчук, О.Я.Савченко, О.В.Усова та ін.); розуміння тексту (Л.П.Доблаєв, П.Я.Гальперін, І.Я. Лернер, Б.І.Ходос та ін.); види текстів і їх особливості (С.Л.Рубінштейн) та ін. У методологічному аспекті: методики визначення тексту (Я.О. Мікк та ін.); прийоми розуміння тексту (Л.П.Доблаєв); проблема удосконалення вмінь та навичок читання (І.Ф.Гудзик, М.І.Оморокова, І.О.Рапопорт та ін.). У бібліотекознавчому аспекті розглядалася проблема керівництва читанням (О.В.Джеджелєй, О.І.Левіна, О.М.Сафонова, Н.М.Светловська та ін.). Закладені в цих дослідженнях положення та висновки мають важливе значення для розробки і вдосконалення вмінь та навичок працювати з літературою, використовувати її для навчання та самовдосконалення.

Зараз необхідно підвищувати рівень інформаційної культури молодого покоління, шляхом удосконалення загальнонавчальних умінь і навичок, необхідних для формування та розвитку самостійного мислення й високої інформаційної культури.

Інформаційна культура дуже тісно пов'язана з іншими аспектами культури. Просліджується її органічний зв'язок з культурою праці, мислення, почуттів, політичною культурою тощо. Вона безпосередньо відбивається з найрізноманітніших соціальних процесах: економічних, політичних, духовних тощо.

На жаль інформаційна культура переживає значну кризу. Це, насамперед, пов'язано з інтелектуальним рівнем і духовністю. Нині спостерігається сумна загальна картина: значна частина молодого покоління не має достатніх знань, необхідних людині наприкінці ХХ ст., не має високих ідеалів та моральних орієнтирів, не відзначається достатньою культурою, бажанням і умінням працювати, не прагне духовного збагачення. Ці всі фактори вплинули на системи виховання загальноосвітньої школи.

За словами Семенюка Є.П. "... зараз в галузі інформаційної культури спостерігаються певні недоліки: - невміння працювати

з книгою і відсутність бажання вчитися (як один із проявів небажання працювати взагалі); - слабка орієнтація в сучасній системі соціальної інформації та її засобах, незнання шляхів пошуку необхідної інформації; - примітивне переконання в тому, що можна прекрасно прожити і без особливих знань (і навіть більш того – що легше живеться якраз тому, хто знає менше); - погане володіння навіть рідною мовою (не говорячи вже про іноземні), а єдність мислення і мови при цьому детермінує серйозні інформаційні бар'єри; - аналогічна примітивність і в сфері художньої культури (щодо можливості сприймання художньо-естетичної інформації, смаків і уподобань), а також – у зв'язку з цим – і культури почуттів; відповідність наслідки зазначених недоліків у сфері спілкування між людьми та всієї їхньої діяльності (як вплив недостатньої інформаційної культури на рівень культури спілкування, а отже – і на характер діяльності, яка є принципово неможливою без спілкування)” [5, с.24].

В загальносуспільному аспекті інформаційної культури України до цього можна додати такі характерні недоліки в сучасного стану: - занедбаність книжково-бібліотечної справи; - невідповідність сучасним світовим вимогам за такими параметрами, як розвиток мережі бібліотек, багатство книжкового фонду, зручність та обладнаність приміщень, технічне оснащення тощо; - моральна застарілість значної частини книжкових фондів, особливо з суспільно-гуманітарних наук; - з багатьох питань – майже повна відсутність літератури українською мовою (включаючи навчальну літературу та довідкові видання); - слабкий розвиток різноманітних видів довідкового обслуговування, оперативної поліграфії, копіювання графічних матеріалів тощо.

Окремо слід наголосити на серйозне відставання від розвинутих країн світу в галузі комп'ютеризації та інформатизації суспільства, що є причиною (або, принаймні, однією з причин) ряду зазначених недоліків.

Справді, сучасний рівень інформаційної культури як особистості, так і суспільства взагалі є неможливим без активного використання досягнень новітньої інформаційної

техніки – без автоматизації багатьох інформаційних процесів, організації на цій основі АРМ (автоматизованих робочих місць) усіх видів, розгалужених інформаційних мереж, розвитку штучного інтелекту тощо.

Отже, щоб спростувати, або принаймні, вирішити цю проблему просто необхідно приділяти більше уваги вихованню підростаючого покоління – адже саме від нього залежить майбутнє. Варто наголосити на розширенні мереж бібліотечно-бібліографічних, довідково-сервісних, науково-технічних, загальнокультурних, медико-біологічних, екологічних тощо), створенні та широкому впровадженні новітньої інформаційної техніки та відповідної підготовки найширших верств населення.

Величезне значення має прищеплення учнівській молоді і навіть дітям дошкільного віку внутрішнього потягу до знань, до світу розуму, інтелекту, до всього прекрасного і доброго, уміння відчувати (а згодом – і свідомо розуміти) високу соціальну цінність найрізноманітніших чинників духовності і гуманності людини, духовного життя і самовдосконалення особистості.

Література:

1. Барановська О. Формування інформаційної культури учня // Шлях освіти – 2000. – №3. – С.31-34.
2. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття). – К.: Райдуга, 1994. – 36 с.
3. Закон України “Про Концепцію Національної програми інформатизації” // Відомості Верховної Ради. – 1998. № 27-28. – С.182.
4. Левшин М.М. Проблеми інформаційної культури молодших школярів // Комп’ютер у школі та сім’ї – 2001. – №6. – С. 19-27.
5. Семенюк Э. Информационная культура общества // Современное общество. – 1993. – №1. – С.20-26.